

Aan de Minister van Justitie
de heer dr E.M.H. Hirsch Ballin
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Amsterdam, 27 september 2010

Betreft: reactie namens de Vereniging van Educatieve Auteurs (VvEA) op het voorontwerp auteurscontractenrecht

Geachte heer Hirsch Ballin,

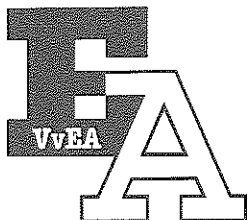
Het voorontwerp auteurscontractenrecht beoogt een daadwerkelijke versterking van de positie van de individuele maker en wordt daarom positief ontvangen door de Vereniging van Educatieve Auteurs (VvEA). De VvEA behartigt de belangen van auteurs die schrijven voor het onderwijs. Tussen de auteur en zijn opdrachtgever bestaat een wederzijdse afhankelijkheid. Idealiter is hun relatie gebaseerd op gelijkwaardigheid. De praktijk leert echter anders. Wekelijks krijgt de vereniging uitgeefovereenkomsten onder ogen die bepalingen bevatten die voor de auteur onredelijk bezwarend zijn. Uitgevers vragen om overdracht van het auteursrecht, waar een licentie zou kunnen volstaan; auteurs moeten een concurrentiebeding tekenen dat neerkomt op een beroepsverbod, en royaltyvergoedingen worden niet gebaseerd op verkoopprijzen, maar op de netto winst van de uitgever.

Het voorontwerp heeft gevolgen voor de wijze waarop over de exploitatie van auteursrechtelijk beschermd werk kan worden gecontracteerd en voor de tenuitvoerlegging van deze overeenkomsten. De VvEA is, sinds haar oprichting in 2006, in gesprek met de Groep Educatieve Uitgeverijen van het Nederlands Uitgeversverbond om te komen tot een contract dat de belangen van beide partijen goed bewaakt. Een wet auteurscontractenrecht kan de totstandkoming van een modelcontract bespoedigen.

Welke oplossingen biedt het voorontwerp voor de problemen van de onredelijke contractpraktijk in de educatieve uitgeefwereld?

1. Onoverdraagbaarheid auteursrecht bij leven en opzegbaarheid exclusieve licentie

In de huidige contractpraktijk van educatieve uitgeverijen en auteurs is de regel dat de auteurs hun auteursrecht overdragen aan de uitgever, ook daar waar een licentieverlening zou volstaan. In het voorontwerp wordt het auteursrecht, behoudens in de bij wet te bepalen gevallen, eerst na overlijden van de maker vatbaar voor overdracht (art 2). Tegelijkertijd (art 25 b) wordt een artikel geïntroduceerd waarin is bepaald dat makers een exclusieve licentie die wordt aangegaan voor een periode van meer dan vijf jaar kunnen opzeggen tegen elk vijfde jaar binnen die periode. De VvEA juicht dit voorstel toe. De onderhandelingspositie van educatieve auteurs ten opzichte van hun exploitanten wordt hierdoor aanzienlijk verbeterd. Het voorschrijf dat het verlenen van een exclusieve licentie moet geschieden middels een

akte (art 2 lid 3) is dan ook zonder meer in het voordeel van de auteur: zonder schriftelijke verklaring kan er in ieder geval geen sprake zijn van een onbeperkte exclusieve licentie.

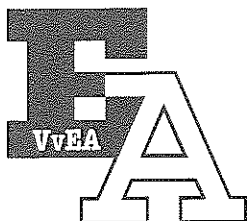
Veel onderwijsmethoden komen tot stand na een lange voorbereiding van conceptontwikkeling, het afstemmen van leerlijnen voor verschillende schooljaren en schooltypen, en zijn een gezamenlijk product van een team van auteurs. Dit vraagt om intensieve samenwerking en vertrouwen tussen auteurs onderling en tussen auteurs en exploitanten. Wanneer het auteursrecht van de individuele auteur niet langer overdraagbaar is bij leven dienen de exclusieve licentieverleningen aan de exploitant door individuele auteurs goed op elkaar te worden afgestemd. De onrust bij educatieve uitgevers over art. 25b AW lid 1 en 2, vanwege de angst dat bij langlopende exclusieve licenties de investering niet kan worden terugverdiend, kan met goede afspraken worden weggenomen. Exploitanten en auteurs zullen in een eerder stadium dan nu het geval is auteursoverkomsten moeten sluiten. De VvEA dringt bij de GEU al jaren aan op de totstandkoming van een 'model voorovereenkomst' waarin afspraken worden vastgelegd over het werk dat auteurs en uitgever in de voorbereidende fase van een onderwijsmethode verrichten. Niet alleen de uitgever investeert, ook de auteur. Weinig auteurs zijn momenteel in staat een (al dan niet met een royaltyuitkering) verrekenbaar voorschot te bedingen, daardoor worden meestal alleen de investeringen van de uitgever geldelijk gewaardeerd.

Door in de wet op te nemen dat de auteur een langdurige exclusieve licentie na telkens 5 jaar geheel of gedeeltelijk kan opzeggen, heeft de auteur een instrument in handen om samen met de uitgever na te gaan of het werk optimaal wordt geëxploiteerd. Vernieuwing en innovatie worden hiermee gestimuleerd. Nader onderzocht zal moeten worden of de termijn van 5 jaar geschikt is voor de educatieve uitgeefpraktijk, of dat het wenselijk is om collectief een verlenging van deze termijn overeen te komen. Een collectief overeengekomen licentietermijn is een goed alternatief voor het concurrentiebeding waar educatieve auteurs nu vaak voor jaren mee te maken hebben.

In het voorontwerp ligt door de onoverdraagbaarheid van het auteursrecht het risico besloten van de uitzondering van de fictieve makers. Een educatieve uitgever die straks toch de volledige rechten wil verkrijgen, heeft de mogelijkheid om met een auteur of een auteursteam een (tijdelijke) arbeidsovereenkomst aan te gaan en daarmee het auteurscontractenrecht te omzeilen. De auteur is dan niet langer zakenpartner van de uitgever, die kan delen in het risico of het succes van de uitgave, maar een werknemer. Voor veel educatieve auteurs, die vaak al werkzaam zijn in het onderwijs, zal dit geen aantrekkelijke constructie zijn.

2. Billijke vergoeding en collectieve onderhandelingen

In de educatieve wereld is de inkoopmacht van enkele uitgevers de laatste jaren enorm gegroeid. Voor auteurs is de wijze van exploitatie van digitale leermiddelen en de bijbehorende verlening van gebruikerslicenties aan onderwijsinstellingen weinig transparant. Royaltyvergoedingen die gebaseerd zijn op de nettowinst van de uitgever, in plaats van op daadwerkelijke verkoopcijfers, maken het inkomen van de auteur zeer ongewis. Het voorliggende wetsontwerp neemt als uitgangspunt dat te allen tijde een billijke vergoeding is verschuldigd aan de auteur en dat deze door verenigingen van belanghebbenden kan worden uitonderhandeld (art. 25c). De VvEA is zeer verheugd over deze stellingname, maar zet kanttekeningen bij de wijze waarop in de praktijk billijke vergoedingen tot stand moeten

komen. Het wetsvoorstel gaat uit van de veronderstelling dat verenigingen van makers en exploitanten *gezamenlijk* komen tot een vergoedingssysteem, dat vervolgens door de Minister van OCenW bekrachtigd kan worden als zijnde billijk. Die veronderstelling sluit onvoldoende aan bij de praktijk van de markt. Meer vertrouwen heeft de VvEA in de voorgestelde regeling inzake de vernietigbaarheid van jegens de maker evident onredelijke bepalingen (art. 25f). Met deze regeling in de hand kunnen transparantere royaltyregelingen worden bedongen, die een eerste voorwaarde zijn voor een billijke vergoeding.

In het *literaire* modelcontract komen uitgever en auteur overeen dat de auteur het recht heeft om eenmaal per jaar op eigen kosten de boeken en bescheiden van de uitgever die betrekking hebben op de exploitatie van zijn werk door een registeraccountant te laten controleren. Een wezenlijke verbetering in de positie van alle auteurs zou bewerkstelligd kunnen worden door het introduceren van een wettelijke aanpraak op rekening en verantwoording, c.q. een verificatierecht voor de auteur en een 'exhibitieplicht' voor de uitgever.

3. Onredelijke bedingen en de geschillencommissie

De voorgestelde regeling inzake de vernietigbaarheid van jegens de maker evident onredelijke bepalingen kan de educatieve auteur bijzonder veel soelaas bieden bij de bestrijding van onredelijke contractpraktijken. Naast de reeds genoemde transparante berekening van een billijke vergoeding (een voorbeeld dat ook door het Ministerie in de toelichting wordt aangedragen: "Hierbij kan gedacht worden aan een bepaling waarbij royalties worden gebaseerd op bruto bedragen waarop onbeperkt aftrekposten in mindering kunnen worden gebracht, zodat netto niets aan de maker wordt uitgekeerd."), biedt de regeling een handvat om onredelijk lange concurrentiebedingen te bestrijden. Leden van de VvEA kunnen zich in juridische procedures tegen hun uitgevers laten steunen door de Stichting Rechtshulp Auteurs. De ervaring leert dat individuele auteurs zonder steun van een belangenorganisatie bijna geen juridische procedure starten. Door nu in de Auteurswet te verankeren dat een auteur bij de geschillencommissie onredelijk bezwarende bedingen kan laten toetsen, wordt een laagdrempelige procedure in het leven geroepen. Een toetsing door een geschillencommissie kan plaatsvinden voordat het conflict geëscaleerd is, kan partijen door middel van mediation dichter bij elkaar brengen en kan de totstandkoming van modelclausules bevorderen. De regeling inzake de vernietigbaarheid van jegens de maker evident onredelijke bepalingen en de instelling van een geschillencommissie zijn dan ook waardevolle aanvullingen op de Auteurswet.

4. Bestseller-clausule

De nieuwe Auteurswet voorziet in een disproportionaliteitsregel (25d) waarmee de maker het wettelijk verankerde recht krijgt mee te delen in de opbrengst van de exploitatie van zijn werk, wanneer die exploitatie een groot commercieel succes blijkt te zijn. Voor educatieve auteurs is deze bestseller-clausule een bijzonder positieve aanvulling. Educatieve auteurs ontvangen in de huidige praktijk ofwel een eenmalige vergoeding bij inlevering van hun manuscript ofwel een royaltyvergoeding. De uitgekeerde royaltyvergoeding is meestal niet gerelateerd aan het aantal verkochte exemplaren van het werk, maar betreft een percentage

van de netto winst van de uitgever op dit werk. In beide gevallen is de hoogte van de vergoeding niet of onvoldoende gerelateerd aan daadwerkelijke verkoopcijfers.

5. Non-usus bepaling

Naast de mogelijkheid van periodieke opzegbaarheid van de exclusieve licentie voorziet de wet in een herroepingsrecht van de maker wegens non-usus. In veel educatieve uitgeefovereenkomsten is al voorzien in een regeling van een exploitatieplicht voor de uitgever binnen een redelijke termijn. Deze praktijk staat door de fusies van uitgeverijen de laatste jaren onder druk en inmiddels is de situatie ontstaan dat lesmateriaal dat door de ene uitgever vóór de fusie ontwikkeld is, na de fusie niet in de markt wordt gezet om concurrentie met de fondslid van de fusiepartner te voorkomen. Vaak zijn auteurs daarvan de dupe. Het is dan ook wenselijk om de non-usus regeling wettelijk te bekrachtigen.

Tot slot

De VvEA erkent de urgentie om educatieve auteurs te beschermen tegen een door uitgevers afgedwongen overdracht van hun auteursrecht. Educatieve auteurs hebben een groot belang bij een wettelijke verankering van regelingen om te komen tot een billijke vergoeding voor hun werk en de bestrijding van onredelijk bezwarende contractsbepalingen. De VvEA is dan ook bijzonder verheugd met de intentie die uit het wetsontwerp spreekt, om de positie van makers daadwerkelijk te verbeteren, en spreekt de hoop uit dat aan de fundamentele beginselen van dit voorontwerp zal worden vastgehouden.

Uiteraard zijn wij graag bereid een mondelinge toelichting te geven.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur van de Vereniging van Educatieve Auteurs,

Tom van der Geugten,
voorzitter